

**ДИНАМІКА ЗМІН ПОКАЗНИКІВ МІНЕРАЛЬНОГО ОБМІНУ В КРОВІ
ПЕРЕПІЛОК У РІЗНІ ПЕРІОДИ ЯЙЦЕКЛАДКИ ТА ЗА ВПЛИВУ
КОМПЛЕКСУ НЕЗАМІННИХ АМІНОКИСЛОТ В ПОЄДНАННІ З
ВІТАМІНОМ Е**

М. П. НІЩЕМЕНКО, доктор ветеринарних наук, професор кафедри
нормальної та патологічної фізіології

О. А. ПОРОШИНСЬКА, кандидат ветеринарних наук, доцент кафедри
нормальної та патологічної фізіології

Л. С. СТОВБЕЦЬКА, кандидат ветеринарних наук, доцент кафедри
нормальної та патологічної фізіології

М. М. САМОРАЙ, кандидат біологічних наук, доцент кафедри нормальної
та патологічної фізіології

С. С. ШМАЮН, кандидат ветеринарних наук, доцент кафедри нормальної
та патологічної фізіології

А. А. ЄМЕЛЬЯНЕНКО, аспірант*

Білоцерківський національний аграрний університет

***Анотація.** У статті відображені результати дослідження впливу комплексу незамінних амінокислот лізину, метіоніну, треоніну та вітаміну Е на показники мінерального обміну та яєчну продуктивність перепілок. Кальцій та Фосфор необхідні для птиці в період інтенсивного відкладання яєць, оскільки згадані речовини у великій кількості входять до складу шкаралупи, від їх наявності у раціоні та в організм, значною мірою залежить несучість перепілок та якість отриманих яєць. Встановлено, що рівень Кальцію в сироватці крові перепілок зріс на 11,2–15,0 % ($p < 0,05$), неорганічного Фосфору – у середньому на 19,2 % ($p < 0,05$), що свідчить про збільшення використання цих елементів у процесах формування яйця. Також відмічено зростання активності лужної фосфатази сироватки крові перепілок дослідних груп порівняно з контролем, що забезпечує активне перенесення Кальцію та неорганічного Фосфору з депо і використання цих мінеральних елементів у процесі утворення яєць. Яєчна продуктивність у перепілок-несучок, які отримували комплекс амінокислот з вітаміном Е підвищилась порівняно з контрольною групою на 5,3–13,8 % ($p < 0,05$; $< 0,001$).*

***Ключові слова:** перепілки, лізин, метіонін, треонін, вітамін Е, сироватка крові, Кальцій, Фосфор, лужна фосфатаза*

Актуальність. Продуктивність птиці значною мірою залежить від кількості протеїну та незамінних амінокислот в раціонах. Тож у разі

---

* Науковий керівник – доктор ветеринарних наук, професор М. П. Ніщепенко

© М. П. НІЩЕМЕНКО, О. А. ПОРОШИНСЬКА, Л. С. СТОВБЕЦЬКА,
М. М. САМОРАЙ, С. С. ШМАЮН, А. А. ЄМЕЛЬЯНЕНКО, 2018

зниження вмісту таких амінокислот як лізин, метіонін та треонін у кормах буде знижуватись продуктивність перепілок та сповільнюватись ріст молодняка. Недостатній уміст вітамінів і, зокрема, вітаміну Е в раціоні птиці також приводить до зниження функції репродуктивної системи, що проявляється зменшенням яєчної продуктивності.

У птахів, на відміну від інших тварин, мінеральний обмін відбувається активніше, особливо у період яйцекладки. Кальцій і Фосфор – два біологічно активних компоненти, що виконують безліч функцій та визначають рівень анаболічних і катаболічних процесів. Роль цих елементів полягає в тому, що Кальцій та неорганічний Фосфор входять до складу майже всіх органів та тканин, від них залежить ріст та розвиток організму [1]. Особливо необхідні ці макроелементи для птиці під час яйцекладки, оскільки згадані речовини у великій кількості входять до складу шкаралупи, від їх наявності у раціоні та в організмі залежить несучість перепілок та якість отриманих яєць, тому контроль за вмістом цих речовин є досить актуальним.

Інформативним показником для оцінки метаболізму в організмі є індикаторні ферменти, які виконують окремі внутрішньоклітинні функції та потрапляють в кров з тканин і одним з них є лужна фосфатаза. Цей фермент відщеплює фосфатні групи від інших протеїнів, завдяки чому збільшується локальна концентрація фосфору в крові, також йому притаманна роль інгібітора мінералізації – пірофосфату [2]. Активність лужної фосфатази зростає у тварин у період інтенсивного росту та розвитку, а у курей-несучок під час яйцеутворення. Наведені дані свідчать про функціонування в організмі птиці фізіолого-біохімічних механізмів, які забезпечують міжорганний розподіл поживних речовин і структурних елементів залежно від періоду яйцекладки. Згадані механізми забезпечують пріоритетне поглинання поживних речовин печінкою і репродуктивними органами, їх трансформацію у компоненти яйця. Ці процеси також знаходяться під контролем нейрогуморальних механізмів [3].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання мінерального обміну у птиці ретельно вивчається впродовж останніх років, проте, досліді більшості авторів були спрямовані на вивчення впливу різних біологічно-активних речовин на організм інших видів сільськогосподарської птиці. В дослідженнях встановлено, що загальний Кальцій та неорганічний Фосфор є надзвичайно важливими мінеральними елементами для організму птиці, хоча вони і не мають поживної цінності та не використовуються організмом, як джерело енергії. Вміст цих макроелементів у крові залежить від виду птиці, її фізіологічного стану та періоду продуктивності [1].

Аналіз літературних даних показав, що інтенсивність засвоєння Кальцію в організмі залежить від віку птиці. Так, у молодняка перепілок засвоєння Кальцію було краще, порівняно з дорослою птицею, що пов'язано з тим, що значна кількість цього макроелементу в перепілок-несучок витрачалась на формування шкаралупи яєць [4]. Встановлено, що до початку яйцекладки концентрація загального Кальцію та неорганічного Фосфору в сироватці крові перепілок збільшується і швидкість обміну цих макроелементів визначається активністю яйцекладки [5, 6].

Коливання рівня загального Кальцію завжди пов'язані передусім зі змінами концентрації іонізованого Кальцію. Підвищення вмісту іонізованого Кальцію у сироватці крові – бажана зміна, адже саме така його форма засвоюється маткою птиці, де переводиться в аморфну форму карбонату, який на мембрані шкаралупи трансформується у кристалічну форму.

Продуктивність несучок та якісні показники шкаралупи яєць залежать також від співвідношення концентрації Кальцію та Фосфору в організмі птиці. Дослідженням на курях-несучках встановлено, що з початком яйцекладки активність загальної лужної фосфатази зростає у 2,12 рази, порівняно з періодом до відкладання, це пояснюється інтенсивним синтезом медулярного компонента кісткової тканини, основу якої складає немінералізований матрикс з великою кількістю не істинних остеонів на різних стадіях своєї диференціації [7].

Мета дослідження – вивчення динаміки змін показників мінерального обміну в організмі перепілок під час яєчної продуктивності та за впливу комплексу незамінних амінокислот лізину, метіоніну та треоніну в поєднанні з токоферолом.

Матеріали та методи дослідження. Під час ведення експерименту проводили облік яєчної продуктивності, а також досліджували такі показники, як вміст Кальцію в сироватці крові за допомогою реакції з кальційарсеназою II, визначення неорганічного Фосфору проводили за методом УФ-детекції фосфомолібдатного комплексу. Активність лужної фосфатази визначали за допомогою набору реактивів «Фелісит діагностика» [8]. Експерименти проводили на перепілках японської породи. Про інші умови проведення досліду ми повідомляли раніше. Отримані результати досліджень оброблялись загальноприйнятими методами статистики з використанням програми Microsoft Excel.

Результати дослідження та їх обговорення. В результаті проведеного протягом 45 діб експерименту, нами встановлені певні зміни концентрації загального Кальцію та неорганічного Фосфору в крові перепілок контрольної та дослідних груп (табл. 1). На початку дослідження рівень загального Кальцію та неорганічного Фосфору в контрольній та дослідних групах перепілок не мав суттєвих розбіжностей. Зміни рівня Кальцію в сироватці крові птиці дослідних груп ми спостерігали на 15 та 30 добу згодовування комплексу незамінних амінокислот в поєднанні з вітаміном Е. Зокрема, у другій дослідній групі рівень Кальцію вірогідно зріс на 11,2–12,3 % ($p < 0,01-0,05$). На 45 добу експерименту його вміст в сироватці крові дослідних перепілок цієї групи збільшився на 14,1 % ($p < 0,05$) порівняно з контролем.

У перепілок третьої дослідної групи рівень загального Кальцію в сироватці крові також був вірогідно більшим порівняно з контролем на 15, 30 та 45 добу експерименту на 11,2–14,1 % відповідно ($p < 0,05$; $p < 0,01$), а у перепілок четвертої дослідної групи вміст Ca^{++} суттєвих змін не зазнав.

1. Вміст загального Кальцію та неорганічного Фосфору в сироватці крові перепілок, ммоль/л, ($M \pm m$, $n = 8$)

Групи	Показники	Доби досліджу			
		до досліджу	15	30	45
1 контрольна	загальний Са	6,9 ± 0,32	7,1 ± 0,23	7,3 ± 0,18	7,8 ± 0,31
	неорганічний Р	2,4 ± 0,31	2,5 ± 0,20	2,5 ± 0,11	2,6 ± 0,19
2 дослідна	загальний Са	6,3 ± 0,24	7,9 ± 0,24*	8,2 ± 0,19**	8,9 ± 0,32*
	неорганічний Р	3,0 ± 0,39	3,1 ± 0,15*	2,9 ± 0,12*	3,4 ± 0,26*
3 дослідна	загальний Са	7,4 ± 0,21	7,9 ± 0,26*	8,4 ± 0,27**	8,9 ± 0,37*
	неорганічний Р	2,5 ± 0,33	2,7 ± 0,23	2,9 ± 0,14*	3,2 ± 0,16*
4 дослідна	загальний Са	6,2 ± 0,18	6,7 ± 0,16	6,8 ± 0,33	7,3 ± 0,29
	неорганічний Р	2,8 ± 0,23	2,9 ± 0,24	3,0 ± 0,15*	3,1 ± 0,29

Примітка: * - $p < 0,05$; ** - $p < 0,01$ – порівняно з перепілками контрольної групи.

Як видно з матеріалів таблиці, вірогідне збільшення рівня цього макроелемента встановлено протягом всього періоду експерименту лише у несучок 2 та 3 дослідних груп. У цих групах і несучість перепілок була більшою порівняно з контрольною групою.

Збільшення іонів Са в крові перепілок-несучок в період інтенсивної яйцекладки, на наш погляд, можна пояснити як активним всмоктуванням його з шлунково-кишкового тракту, так і не виключена можливість “вимивання” Кальцію з кісткової тканини для утворення шкаралупи. Оскільки інтенсивність яйцекладки у перепілок другої та третьої дослідних груп була більшою, то і потреба в цьому елементі у них зростала, тому що з кожним яйцем несучка втрачала зі свого організму значну частину цього макроелементу.

Аналізуючи зміни вмісту неорганічного Фосфору, які представлені в табл. 1 відзначимо, що у сироватці крові другої та третьої дослідних груп перепілок рівень цього елемента протягом експерименту вірогідно зріс на 16,0–24,0 % ($p < 0,05$) порівняно з контролем. У четвертій дослідній групі концентрація неорганічного Фосфору порівняно з контролем також була вірогідно більшою порівняно з контролем лише на 30 добу експерименту на 20,0 % ($p < 0,05$).

Збільшення концентрації Фосфору в крові птиці в період яйцекладки деякі вчені [2] пов'язують з підвищенням синтезу білків та нуклеїнових кислот як в організмі в цілому, так і в яйцеводі, особливо в його білковій

частині, де відбувається формування яйця. У період інтенсивного відкладення яєць активно використовується неорганічний Фосфор, який надходить із шлунково-кишкового тракту, а за його недостатньої кількості в раціоні, він також може “запозичуватися” з кісткової тканини.

Лужна фосфатаза є активним регулятором обміну Кальцію та неорганічного Фосфору в організмі птиці. Активність лужної фосфатази зумовлена інтенсивністю обмінних процесів, які протікають в різних органах, з яких вона надходить в кров’яне русло. Збільшення її активності в фізіологічних межах спостерігається за посиленого обміну Кальцію та неорганічного Фосфору між кістковою тканиною та макроорганізмом у несучок. Також, активність лужної фосфатази зростає у тварин в період інтенсивного росту та розвитку.

2. Активність лужної фосфатази сироватки крові перепілок, од/л ($M \pm n, n = 8$)

Доба досліджень	Контрольна група	Дослідні групи		
		друга	третя	четверта
до дослідю	499,5 ± 51,6	516,6 ± 46,7	517,8 ± 48,6	486,7 ± 29,9
15-та	490,0 ± 42,1	534,8 ± 42,8	564,9 ± 34,9	499,7 ± 37,8
30-та	451,1 ± 43,7	493,7 ± 39,3	495,2 ± 26,2*	467,1 ± 42,5
45-та	452,6 ± 48,6	486,9 ± 28,1*	477,4 ± 25,8	476,1 ± 45,3

Примітка: * - $p < 0,05$ – порівняно з перепілками контрольної групи

З даних, приведених в табл. 2 видно, що активність лужної фосфатази у сироватці крові перепілок контрольної та дослідних груп на початку експерименту була в середньому в межах – 486,7 ± 29,9-517,8 ± 48,6 од/л. Протягом досліджень активність цього ензиму в птиці дослідних груп збільшилась на 15 добу на 9,0-15,0 %, на 30 і 45 доби – на 9,5 % ($p < 0,05$) та 7,5 % ($p < 0,05$) відповідно порівняно з контролем.

Отже, активність лужної фосфатази в перепілок дослідних груп була в межах фізіологічної норми, але більшою, ніж у контролі. Цей факт можна пов’язати зі збільшенням процесу яйцеутворення та яйцекладки, оскільки лужна фосфатаза забезпечує перенесення іонів Кальцію та неорганічного Фосфору, які необхідні для формування шкаралупи яйця.

Збільшення активності лужної фосфатази у сироватці крові несучок в період активної яйцекладки є необхідною адаптивною реакцією їх організму. У цей період активність ензиму в крові зростає за рахунок кісткового ізоферменту і забезпечується інтенсивним функціонуванням остеокластів.

Нами встановлено, що згодовування комплексу амінокислот разом з вітаміном Е, які входили до складу раціону перепілок сприяло покращенню фізіологічного стану, підвищенню їх несучості. Аналізуючи дані таблиці 3, варто відмітити, що несучість в середньому за дослід була більшою у птиці 2 групи на 13,8 % ($p < 0,001$). Також тенденція до збільшення продуктивності спостерігалась і у птиці 3 групи, де вона була більшою на 5,37 % ($p < 0,01$) порівняно з яєчною продуктивністю

перепілок контрольної групи. У перепілок четвертої дослідної групи спостерігалась лише тенденція до збільшення несучості.

3. Таблиця Яєчна продуктивність перепілок, ($M \pm m$, $n = 25$)

Час проведення дослідю, доба	Групи перепілок та їх несучість яєць, штук			
	1 контрольна	2 дослідна	3 дослідна	4 дослідна
15	14,8 ± 0,29	16,8 ± 0,56**	15,42 ± 0,43	14,9 ± 0,54
30	14,9 ± 0,31	16,9 ± 0,54**	15,9 ± 0,37*	15,0 ± 0,49
45	15,1 ± 0,21	17,1 ± 0,36***	16,2 ± 0,31**	15,2 ± 0,41
У середньому за дослід	14,9 ± 0,33	16,9 ± 0,54**	15,7 ± 0,32	15,0 ± 0,24

Примітка: * - $p < 0,05$; ** - $p < 0,01$; *** - $p < 0,001$ – порівняно з контролем

Отже, в основі підвищення яєчної продуктивності перепілок дослідних груп, на нашу думку, лежить цілий комплекс фізіологічних та біохімічних змін в організмі, які виникають за впливу комплексу незамінних амінокислот в поєднанні з токоферолом. Лізин, метіонін, треонін та вітамін Е мають позитивний вплив на обмін речовин і фізіологічні функції в організмі перепілок, що обумовлюється широким спектром їх біологічної дії. Ця дія з одного боку включає захист клітинних мембран і біополімерів від деструктивної дії вільних радикалів, а з другого – опосередкований вплив на синтетичні й енергетичні процеси в клітині, пов'язані зі специфічною функцією органів і тканин.

Висновки та перспективи. За згодовування комплексу амінокислот з вітаміном Е рівень Кальцію в сироватці крові перепілок зріс на 11,2–15,0 % ($p < 0,05$), неорганічного Фосфору – у середньому на 19,2 % ($p < 0,05$), що свідчить про збільшення використання цих елементів у процесах формування яйця.

Зростання активності лужної фосфатази сироватки крові перепілок дослідних груп порівняно з контролем забезпечує активне перенесення Кальцію та неорганічного Фосфору з депо і використання цих елементів у процесі утворення яєць.

Яєчна продуктивність у перепілок-несучок, які отримували комплекс амінокислот з вітаміном Е підвищилась порівняно з контролем на 5,3–13,8 % ($p < 0,05$; $p < 0,001$), інтенсивність несучості зросла на 10,0 %, а інтенсивність яйцекладки – на 7,7 %.

Перспективою подальших досліджень є вивчення впливу інших незамінних амінокислот на обмін речовин та продуктивність перепілок несучок.

Список використаних джерел

1. Aguda, A. Y. Calcium and available phosphorus requirement of growing Japanese quail birds (*Coturnix coturnix japonica*) / A. Y. Aguda, A .A. Sekoni, J. J. Omage, E. D. Bulus // *Advances in Agriculture, Sciences and Engineering. Nigeria.* – 2013. – Vol. 3. – P. 1176–1183.

2. Клетикова, Л. В. Динамика обмена кальция и фосфора у высокопродуктивных кур в зависимости от периода яйцекладки / Л. В. Клетикова // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. – 2014. – № 1. – С. 57–58.
3. Бігун, Ю. П. Використання біологічних добавок та їх роль у фізіології живлення птиці / Ю. П. Бігун, І. Г. Власенко // Науковий вісник ЛНУВМБТ ім. С.З. Ґжицького. – Львів, 2010. – Т. 12, № 3 (3). – С. 8–13.
4. Разанова, О. П. Кальцієвий обмін в організмі перепелів м'ясної породи за згодовування Апівіту / О. П. Разанова // Аграрна наука та харчові технології. – 2017. – № 1 (95). – С. 84–89.
5. Ribeiro, C. L. N. The effect of Calcium and available Phosphorus levels on performance, egg quality and bone characteristics of Japanese quails at end of the egg production / C. L. N. Ribeiro, S. L. T. Barreto, R. S. Reis, J. C. L. Muniz // J. Rev. Bras. Cienc. Avic. – 2016. – Vol. 18. – P. 183–191.
6. Pelicia, K. Calcium and Available Phosphorus Levels for Laying Hens in Second Production Cycle / K. Pelicia, E. A. Garcia, A. B. Faitarone, A. P. Silva // Brazilian Journal of Poultry Science. – 2009. – Vol. 11. – P. 39–49.
7. Мельник, А. Ю. Активність кісткового і кишкового ізоферментів лужної фосфатази в курей-несучок у періоди найвищої продуктивності / А. Ю. Мельник, В. П. Москаленко // Вісник Білоцерків. держ. аграр. ун-ту. – Вип. 33 – Біла Церква, 2005. – С. 186–194.
8. Левченко, В. І. Методи лабораторної клінічної діагностики хвороб тварин / В. І. Левченко, В. І. Головаха, І. П. Кондрахін та ін. / за ред. В. І. Левченка. – К. : Аграрна освіта, 2010. – 437 с.

References

1. Aguda, A. Y., Sekoni, A. A., Omage, J. J., Bulus, E. D. (2013). Calcium and available phosphorus requirement of growing Japanese quail birds (*Coturnix coturnix japonica*). *Advances in Agriculture, Sciences and Engineering*, 3, 1176–1183.
2. Kletikova, L. V. (2014). Dynamika obminu kal'tsiuu i fosforu u vysokoproduktyvnykh kurej zalezjno vid periodu iajtsekladky [Dynamics of calcium and phosphorus metabolism in highly productive hens, depending on the period of oviposition]. *Mizhnarodnyj zhurnal prykladnykh i fundamental'nykh doslidzhen'*, 1, 57–58.
3. Bihun, Yu. P. (2010). Vykorystannia biolohichnykh dobavok ta ikh rol' u fiziolohii zhyvlennia ptytsi [Use of biological additives and their role in the physiology of bird nutrition]. *Naukovyj visnyk LNUVMBT im. S.Z. Gzhyts'koho*, 3 (12), 8–13.
4. Razanova, O. P. (2017). Kal'tsiievyy obmin v orhanizmi perepeliv m'iasnoi porody za zghodovuvannia Apivitu [Calcium exchange in the body of quail meat breeds for feeding Apivit]. *Ahrarna nauka ta kharchovi tekhnolohii*, 1 (95), 84–89.
5. Ribeiro, C. L. N., Barreto, S. L. T., Reis, R. S., Muniz, J. C. L. (2016). The effect of Calcium and available Phosphorus levels on performance, egg quality and bone characteristics of Japanese quails at end of the egg production. *Rev. Bras. Cienc. Avic*, 18, 183–191.
6. Pelicia, K. P., Garcia, E. A., Faitarone, A. B., Silva, A. P. (2009). Calcium and Available Phosphorus Levels for Laying Hens in Second Production Cycle. *Brazilian Journal of Poultry Science*, 11, 39–49.
7. Mel'nyk, A. Yu. (2005). Aktyvnist' kistkovoho i kyshkovoho izofermentiv luzhnoi fosfatazy v kurej-nesuchok u periody najvyschoi produktyvnosti [Activity of bone and intestinal isoenzymes of alkaline phosphatase in hens in the periods of the highest productivity]. *Visnyk Bilotserkiv. derzh. ahrar. un-tu*, 33, 186–194.

8. Levchenko, V. I., Holovakha, V. I., Kondrakhin, I. P. (2010). Metody laboratornoi klinichnoi diahnostryky khvorob tvaryn [Methods of laboratory clinical diagnostics of animal diseases]. Kyiv, Ukraine : Agrarian education, 437.

ДИНАМИКА ИЗМЕНЕНИЙ ПОКАЗАТЕЛЕЙ МИНЕРАЛЬНОГО ОБМЕНА В КРОВИ ПЕРЕПЕЛОК В РАЗНЫЕ ПЕРИОДЫ ЯЙЦЕКЛАДКИ И ПРИ ВЛИЯНИИ КОМПЛЕКСА НЕЗАМЕНИМЫХ АМИНОКИСЛОТ В СОЧЕТАНИИ С ВИТАМИНОМ Е

**Н. П. Нищеменко, О. А. Порошинская, Л. С. Стовбецкая,
Н. Н. Саморай, С. С. Шмаюн, А. А. Емельяненко**

***Аннотация.** В статье отражены результаты исследования влияния комплекса незаменимых аминокислот лизина, метионина, треонина и витамина Е на показатели минерального обмена и яичную продуктивность перепелов. Кальций и фосфор необходимы для птицы в период интенсивного откладывания яиц, поскольку упомянутые вещества в большом количестве входят в состав скорлупы, от их наличия в рационе и в организме в значительной степени зависит яйценоскость перепелок и качество полученных яиц.*

Установлено, что уровень Кальция в сыворотке крови перепелов вырос на 11,2–15,0 % ($p < 0,05$), неорганического Фосфора – в среднем на 19,2 % ($p < 0,05$), что свидетельствует об увеличении использования этих элементов в процессах формирования яйца. Также отмечен рост активности щелочной фосфатазы сыворотки крови перепелов подопытных групп по сравнению с контролем, что обеспечивает активный перенос Кальция и неорганического Фосфора из депо и использование этих элементов в процессе образования яиц. Яичная продуктивность у перепелок-несушек, получавших комплекс аминокислот с витамином Е, повысилась по сравнению с контрольной группой на 5,3–13,8 % ($p < 0,05$; $p < 0,001$).

***Ключевые слова:** перепелки, лизин, метионин, треонин, витамин Е, кровь, кальций, фосфор, щелочная фосфатаза*

DYNAMICS OF CHANGES IN THE INDICES OF MINERAL METABOLISM IN THE BLOOD OF QUAILS AT DIFFERENT PERIODS OF OVIPOSITION AND FOR THE INFLUENCE OF A COMPLEX OF ESSENTIAL AMINO ACIDS IN COMBINATION WITH VITAMIN E

**N. P. Nischemenko, O. A. Poroshynska, L. S. Stovbecka, N. N. Samorai,
S. S. Shmayun, A. A. Emelyanenko**

***Abstract.** The article reflects the results of the study of the effect of a complex of essential amino acids lysine, methionine, threonine and vitamin E on the parameters of mineral metabolism and egg productivity of quails. Calcium and phosphorus are necessary for poultry during the period of intensive egg laying, since these substances are included in a large number in the shell, from their presence in the diet and in the body, the egg-laying of*